

राज्यातील सर्व शाळांमध्ये संविधान दिनाच्या निमित्ताने दिनांक २३ ते २६ नोव्हेंबर २०२१ या कालावधीमध्ये “माझे संविधान, माझा अभिमान” उपक्रम राबविणे बाबत....

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०२१/प्र.क्र.१६४/एसडी- ४
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : २२ नोव्हेंबर, २०२१

संदर्भ: १. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.३३६/एस.डी-४ दि.२४ नोव्हेंबर, २०१६.
२. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०२०/प्र.क्र.११/एस.डी-४ दि.२१ जानेवारी, २०२०.

प्रस्तावना

संविधान हे कोणत्याही देशाच्या बांधणीचा पाया असतो. असंख्य भाषा, जाती, पंथ, धर्म असणाऱ्या वैविध्यपूर्ण भारतासारख्या देशाला एकता, न्याय, समता आणि बंधुता या मूल्यांच्या आधारावर सर्वांना जोडणारे असे भारतीय संविधान आहे. भारताचे एक सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य घडविण्याचा आणि सर्व नागरिकांस सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक न्याय, विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रद्धा व उपासना यांचे स्वातंत्र्य, दर्जाची व संधीची समानता प्राप्त करून देणारे भारतीय संविधान दि.२६ नोव्हेंबर, १९४९ रोजी देशाला अर्पण करण्यात आले.

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी राष्ट्राला प्रदान केलेल्या भारतीय संविधानातील मौलिक तत्त्वे, मूलभूत अधिकार आणि कर्तव्ये स्वतंत्र भारताच्या नागरिकांना संस्कारित करणारी आहेत. संविधानातील मूलतत्त्वे शालेय विद्यार्थ्यांच्या मनावर बिंबविणे आणि त्यांना जागरूक नागरिक बनविणे याकरिता संविधानाची माहिती, संविधानातील मूलतत्त्वांचा प्रसार व प्रचार होणे आवश्यक आहे. विद्यार्थ्यांना शालेय जीवनापासूनच संविधानाचा परिपूर्ण परिचय होणे आणि जबाबदार नागरिक होण्यासाठी संविधानातील मूलतत्त्वांविषयी जाणीवजागृती होणे अशा विविध उद्देशांनी राज्यातील सर्व व्यवस्थापनाच्या सर्व माध्यमांच्या प्राथमिक ते उच्च माध्यमिक शाळांमधील विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी संविधान दिनानिमित्त विविध कार्यक्रम आयोजित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक

भारतीय राज्यघटनेतील मूलतत्त्वांची व्याप्ती आणि सर्व समावेशकता सर्व विद्यार्थ्यांना समजावी तसेच घटनेतील मूलतत्त्वे विद्यार्थ्यांच्या मनावर कोरली जावीत यासाठी संविधानाचा परिपूर्ण परिचय विद्यार्थ्यांना होणे आवश्यक आहे. भारतीय संविधान दिनाच्या निमित्ताने भारतीय संविधानाविषयी जाणीवजागृती आणि भारतीय संविधानातील मूलतत्त्वांचा विद्यार्थ्यांनी जबाबदार, सुजाण आणि सुसंस्कृत

नागरिक होण्यासाठी आपल्या जीवनात अंगिकार करून त्याद्वारे संविधानाचा योग्य सन्मान करण्याकरिता शासनाने दिनांक २३ नोव्हेंबर ते २६ नोव्हेंबर, २०२१ या कालावधीत “माझे संविधान, माझा अभिमान” उपक्रम राबविण्याचा निर्णय घेण्यात येत आहे.

राज्यातील सर्व व्यवस्थापनाच्या सर्व माध्यमांच्या प्राथमिक ते उच्च माध्यमिक शाळांमधील विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी विविध शैक्षणिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात यावेत. या कालावधीमध्ये शालेय स्तरावर निबंध लेखन, काव्य लेखन, चित्रकला स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, घोषवाक्ये, पोस्टर निर्मिती इ. अशा विविध उपक्रमांचे ऑनलाईन/ऑफलाईन स्वरूपात आयोजन करण्यात यावे. यामध्ये शाळा, विद्यार्थी, पालक, लोकप्रतिनिधी, विविध क्षेत्रातील मान्यवर व समाज यांचा सक्रीय सहभाग घेण्यात यावा. तसेच या कालावधीत शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालयांमध्ये संविधान दिनादिवशी सकाळी १० वाजता एकाच वेळी भारतीय संविधानातील उद्देशिकेचे वाचन करण्यात यावे. शाळेतील विद्यार्थी, शिक्षक तसेच पालकांना संविधानाची माहिती व्हावी यासाठी संविधानावर आधारित प्रश्नमंजुषा, संविधानिक मूल्ये आणि त्यांचा शालेय अभ्यासक्रमात समावेश, संविधान आणि शिक्षण इ. विषयावर परिसंवाद, तज्ज्ञांची प्रबोधनपर व्याख्याने यांचे आयोजन करण्यात यावे.

“माझे संविधान, माझा अभिमान” उपक्रम अंतर्गत खालील शैक्षणिक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात यावे.

अ.क्र.	इयत्ता	कार्यक्रमाचे नाव	विषय	तपशील
१	इयत्ता तिसरी ते इयत्ता पाचवी	१. वक्तृत्व २. रांगोळी ३. चित्रकला	१. भारतीय संविधान २. माझ्या शाळेतील संविधान दिवस	वक्तृत्व- दिलेल्या कोणत्याही विषयावर भाषण करून त्याचा ०३ मिनिटांचा व्हिडिओ करून समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे. रांगोळी / चित्रकला दिलेल्या कोणत्याही विषयावर चित्र किंवा रांगोळी काढून चित्राचा किंवा रांगोळीचा फोटो काढून समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.

२	इयत्ता सहावी ते आठवी	१. निबंध लेखन २. वक्तृत्व ३. घोषवाक्ये ४. स्वरचित काव्यलेखन ५. पोस्टर निर्मिती	१. संविधान यात्रा /संविधान निर्मितीचा प्रवास २. भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार ३. भारतीय संविधान आणि लोकशाही	<p>निबंधलेखन-</p> <p>दिलेल्या कोणत्याही विषयावर ए- ४ आकाराच्या कागदावर १००० शब्दांपर्यंत निबंध लिहून त्याचा फोटो समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.</p> <p>वक्तृत्व-</p> <p>दिलेल्या कोणत्याही विषयावर भाषण करून त्याचा ०३ मिनिटांचा व्हिडिओ करून समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.</p> <p>घोषवाक्ये आणि स्वरचित काव्यलेखन</p> <p>ए- ४ आकाराच्या कागदावर स्वरचित कविता किंवा घोषवाक्ये लिहून त्याचा फोटो समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.</p> <p>पोस्टर निर्मिती</p> <p>दिलेल्या कोणत्याही विषयावर ए-४ आकाराच्या कागदावर पोस्टर काढून त्याचा फोटो समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.</p>
३	इयत्ता नववी ते बारावी	१. निबंध लेखन २. वक्तृत्व ३. पोस्टर निर्मिती	१. भारतीय संविधानिक मूल्ये २. भारत देशापुढील सद्यस्थितीतील आव्हाने आणि भारतीय संविधान ३. सार्वभौमत्व संविधानाचे, जनहित सर्वांचे	<p>निबंध लेखन आणि वक्तृत्व</p> <p>दिलेल्या कोणत्याही विषयावर ए- ४ आकाराच्या कागदावर निबंध लिहून त्याचा फोटो आणि वक्तृत्वसाठी ०३ मिनिटांचा व्हिडिओ समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.</p> <p>पोस्टर निर्मिती</p> <p>दिलेल्या कोणत्याही विषयावर ए-४</p>

			४. भारत देशाचा सन्मान,माझे भारतीय संविधान	आकाराच्या कागदावर पोस्टर काढून त्याचा फोटो समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.
४	शिक्षक (प्राथमिक ते उच्च माध्यमिक शिक्षक)	१.फलक लेखन २.डिजिटल पोस्टर निर्मिती	१. भारतीय संविधान २. भारतीय संविधान आणि शिक्षण ३. भारतीय संविधानातील मुलभूत हक्क, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या. ४. भारतीय संविधान, माझे विद्यार्थी आणि माझी भूमिका	फलक लेखन आणि डिजिटल पोस्टर निर्मिती दिलेल्या कोणत्याही विषयावर फ़लक लेखन करून त्याचा फोटो समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे किंवा डिजिटल पोस्टर समाजमाध्यमांवर अपलोड करणे.

उपरोक्त प्रमाणे विद्यार्थी आणि शिक्षकांनी कार्यक्रमांचे आयोजन करून आपल्या उपक्रमाचा / कार्यक्रमाचा २ ते ३ मिनिटांपर्यंतचा सुस्पष्ट व्हिडीओ,फोटो व इतर साहित्य समाजमाध्यमांवर (फेसबुक, ट्विटर,इंस्टाग्राम) #Constitutionday2021, #Constitutionweek2021, #MyConstitutionMyPride या HASHTAG (#)चा वापर करून आपल्या व्हिडीओ,फोटो व इतर साहित्याची पोस्ट अपलोड करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे ज्या भागात शाळा बंद आहेत, त्या भागातील विद्यार्थ्यांनी सुद्धा ऑनलाईन माध्यमातून सहभागी व्हावे. सदर कार्यक्रमांतर्गत समाजमाध्यमांवर अपलोड करण्यात आलेल्या पोस्टच्या नोंदी करण्यासाठी ऑनलाईन लिंक आणि कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीसाठीच्या सविस्तर सुचना संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र,पुणे यांचेमार्फत निर्गमित करण्यात येतील.

सदर कार्यक्रमांचे आयोजन करत असताना कोविड-१९ च्या प्रदुर्भावाच्या पार्श्वभूमीवर केंद्र व राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्याची दक्षता घ्यावी.

सदरचे परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आलेले असून त्याचा सांकेतांक २०२११२२१६५९०३८९२१ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजेंद्र पवार)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव,
- २) मा.राज्यमंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव,
- ३) मा.अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे स्वीय सहायक
- ४) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- ५) राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई
- ६) संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे
- ७) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- ८) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ९) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
- १०) अध्यक्ष/सचिव, सी.बी.एस.ई.,
- ११) अध्यक्ष/सचिव, आय.सी.एस.ई.
- १२) अध्यक्ष/सचिव, आय.बी. ,
- १३) प्राचार्य, जिल्हा शैक्षणिक सातत्यपूर्ण विकास संस्था (सर्व),
- १४) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/निरंतर), जिल्हा परिषद (सर्व) /सर्व शिक्षण निरीक्षक बृहन्मुंबई महानगरपालिका,
- १५) प्रशासन अधिकारी (महानगरपालिका/नगरपालिका) (सर्व),
- १६) निवड नस्ती (कार्या.एस.डी.४)